

Oslo, 23. november 2021

FFOs hovedkrav til Statsbudsjettet for 2023

Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon (FFO) oversender med dette våre hovedkrav til statsbudsjettet for 2023. Vi viser til vår avtale med regjeringen og ber om at kravene danner utgangspunkt for møtet i Kontaktutvalget i desember 2021.

FFO ønsker i hovedkravene å sette søkelyset på tre saker; Bærekraft og ressursutnyttelse, likestilling av mennesker med funksjonsnedsettelse og universell utforming. Disse tingene henger tett sammen, og må danne grunnlaget for politikken rettet mot mennesker med funksjonsnedsettelse.

FFO er Norges største og eldste paraplyorganisasjon for organisasjoner av funksjonshemmede, kronisk syke og deres pårørende. Til sammen har våre 84 organisasjoner 340.000 medlemmer. Det å leve med en funksjonshemming eller kronisk sykdom berører mange av livets forhold.

FFOs arbeidsområde er derfor omfattende, og vi adresserer flere fagdepartement med detaljerte krav på de ulike politikkområdene. Våre detaljerte krav til budsjettet for 2023 vil oversendes til de respektive departementene før jul i år. Disse kravene følges av en anmodning om møte med politisk ledelse i de respektive departementene. FFOs krav til de årlige statsbudsjettene er en god illustrasjon på hvordan det er å leve med funksjonshemming eller kronisk sykdom i det norske samfunnet i dag.

1. Bærekraft og ressursutnyttelse

Norge har forpliktet seg til FNs bærekraftsmål, som er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030. Målet er at ingen skal stå igjen. Siden mennesker med funksjonsnedsettelse er en gruppe som står bak i køen på de fleste livsområder, må disse løftes særskilt om man skal komme i mål med dette innen 2030. FFO har lest handlingsplanen som nylig ble lagt frem, men ser ikke gode beskrivelser eller tiltak for å løfte denne gruppen innen skole, jobb, bolig eller fritid.

Norge står overfor store utfordringer i årene som kommer. Den demografiske utviklingen tilsier at det vil bli utfordrende å levere velferdstjenester, og økonomien vil presses med flere eldre og færre i jobb. Da må alle ressurser tas i bruk.

Mennesker med funksjonsnedsettelse har uutnyttet potensiale som ikke tas godt nok i bruk dag. Her er det et stort potensial fremover. Hver ungdom som ikke kommer i jobb koster staten 16 millioner kroner, i tillegg til tapte skatteinntekter. Mange ungdommer med funksjonshemming og kronisk sykdom er i den stadig voksende gruppen unge som sliter med å gjennomføre skole og komme ut i jobb. En del av utfordringsbildet er et arbeidsmarked med stor etterspørsel etter faglært og utdannet arbeidskraft, i tillegg til en nåsituasjon med

ledige jobber som ikke matcher kompetanseprofilen til mange av dem som står utenfor arbeidslivet.

Årsakene til at mange med funksjonsnedsettelse ikke kommer i jobb er komplekse, men gjennom intensiv, målrettet innsats og tilrettelegging er det mulig å ta ut potensialet som ligger i denne gruppen mye bedre enn i dag. Dette innebærer også å sette inn tiltak som kan øke etterspørselen etter grupper som ikke opplever å være attraktive på arbeidsmarkedet. Blant annet må unge med funksjonsnedsettelse få veiledning og bistand til å gjennomføre utdanning som er etterspurt i bransjer med ledige jobber.

Også i helse- og omsorgstjenestene er det mulig å forebygge bølgen vi ser komme med en innsats for mer ressurssterke brukere og pasienter. Stikkord her er å satse på en helse- og omsorgstjeneste med sterkere og mer involverte pasienter og brukere, og innsats for læring og mestring, forebygging, habilitering og rehabilitering og lavterskeltilbud for psykisk helse. Det vil også være viktig med tidlig innsats og tidlig kartlegging av behov for å sikre gode pasientløp i et livsløpsperspektiv. Utfordringene med mangel på helsepersonell som fastleger, sykepleiere og ulike spesialisttjenester må også løses slik at man kan levere gode og kompetente helsetjenester i fremtiden.

FFOs anbefalinger for økt bærekraft:

- *Flere barn og unge med funksjonsnedsettelse må gjennomføre skole og utdanning, ved økt innsats på universell utforming, tilrettelegging, tilpasset opplæring, økt kompetanse blant lærere og skoleeiere, sikre et samarbeid på tvers av sektorer og å styrke støtte- og fagmiljøer som PPT, Statped, HABU, BUP og skolehelsetjenesten.*
- *Få flere funksjonshemmede og kronisk syke inn i jobb gjennom holdningsarbeid og krav overfor arbeidsgivere, samt at NAV og ansvarlige myndigheter må sørge for god informasjon og veiledning om hvilke tilretteleggingsbehov det kan gis økonomisk støtte til.*
- *Styrke innsatsen i pasient og brukers helse- og omsorgstjeneste innen mestring, forebygging, habilitering og rehabilitering, tverrfaglig samarbeid og lavterskeltilbud for psykisk helse forebygging.*
- *Sikre en god og fremtidsrettet helsetjeneste med tilstrekkelig og riktig personell.*

2. Likestilling av mennesker med funksjonsnedsettelse

Likestilling av mennesker med funksjonsnedsettelse i samfunnet er et politisk mål i Norge, og likestillings- og diskrimineringsloven, FN-konvensjonen for rettighetene til mennesker med funksjonsnedsettelse (CRPD), og strategi og handlingsplan for likestilling av mennesker med funksjonsnedsettelse skal sikre og støtte opp under dette målet. Men FFO er ikke imponert over ambisjonsnivået, innsatsen eller tempoet i dette arbeidet.

Vi er glade for at Hurdalsplattformen har gode ambisjoner og tiltak for økt likestilling for de gruppene vi representerer, som å inkorporere CRPD i norsk lov og gjennomføre veikart skole. Men å inkorporere CRPD løser ingenting hvis ikke lovverk og ikke minst praksis endres.

Covid-19 pandemien det siste vel halvannet året har rammet mennesker med funksjonsnedsettelse ekstra hardt, både av pandemien i seg selv og av tiltakene som ble iverksatt. Vi er glade for KUDs oppdrag til Bufdir om følge med på, og kartlegge, likestillingskonsekvenser av pandemien på bakgrunn av funksjonsnedsettelse.

Rapporter slår fast at koronapandemien har fått negative konsekvenser for likestilling av personer med funksjonsnedsettelse, og det er viktig å sette inn tiltak som demmer opp under dette og sikrer at de og deres pårørende ikke blir satt enda lenger tilbake jamfør vårt første punkt om bærekraft. Det kan gjelde reduserte tjenester, tap av helse og funksjon, livskvalitet, sosiale arenaer og hverdagsrutiner, isolasjon, uro og usikkerhet.

Mye av ansvaret for funksjonshemmede og kronisk sykes mulighet til å leve gode og likestilte liv ligger på kommunene, både innen skole, tjenester, BPA, universell utforming og fritidstilbud. Mange av dem har store problemer med å ivareta dette allerede før Covid 19 traff oss.

Kommunene har ikke tatt inn over seg paradigmeskiftet fra omsorg til likestilling og selvbestemmelse, og de har lav bevissthet rundt sine forpliktelser under CRPD. Med Covid 19 og en presset kommuneøkonomi frykter vi at situasjonen forverres og våre grupper blir en salderingspost. For å motvirke dette er det behov for en innsats i form av ekstra ressurser og tiltak.

FFOs anbefalinger for økt likestilling for mennesker med funksjonsnedsettelse:

- *Paradigmeskiftet må gjennomføres fullt ut i alle deler av samfunnet, og handlingsplanen for likestilling av mennesker med funksjonsnedsettelse må ha tiltak som sikrer dette på alle livs- og samfunnsområder.*
- *CRPD-komiteens anbefalinger til Norge må gjennomføres.*
- *CRPD må inkorporeres med forrang (i Menneskerettighetsloven), og øvrig lovverk må gjennomgås for å sikre at det er i harmoni med CRPD.*
- *Bufdirs dokumentasjon rundt likestillingssituasjonen for mennesker med funksjonsnedsettelse må lede til politiske innsatser i form av konkrete bevilgninger og tiltak som skal motvirke en negativ utvikling.*
- *Å ha en jobb er det som bidrar mest til likestilling, og det må iverksettes effektfulle tiltak for å øke arbeidsdeltakelsen for personer med funksjonsnedsettelse*
  - *Redusere barrierer som hindrer likestilling og arbeidsdeltakelse.*
  - *Redusere arbeidsgivernes risiko ved å ansette.*
  - *Bedre muligheter til opplæring og utdanning.*

3. Universell utforming

I regjeringens nye handlingsplan for universell utforming 2021–2025 er universell utforming koblet sammen med de områdene vi har løftet frem i de to foregående punktene; bærekraft og likestilling. Universell utforming bidrar til et bærekraftig og likestilt samfunn gjennom utforming av fysiske og tekniske omgivelser. Det er vi enige i – og glade for. Men dessverre står ikke ambisjonsnivået i overskriften i stil med tiltakene som skal bidra til dette. Det er

synd, siden universell utforming er en forutsetning for at ingen skal stå igjen, jamfør bærekraftsmålene.

Vi hadde på forhånd fått signaler om at handlingsplanen skulle ta tak i de store utfordringene. Det er etter vår mening ikke fulgt opp, og det følger heller ingen penger med planen. Da vil lite skje, siden handling som kjent følger pengene. Den skal være tålmodig den som venter på at universell utforming og funksjonshemmede skal bli prioritert. Konkret tar ikke planens mange tiltak (65 i tallet) ikke godt nok tak i det som planen selv rapporterer om, at mennesker med funksjonsnedsettelse fortsatt møter barrierer som hindrer like muligheter til aktivitet og deltakelse.

Et sted man kunne begynt, og der det også foreligger en plan, er å gjennomføre veikartet for universell utforming av grunnskolene innen 2030. Vi er likevel glade for at dette er tatt inn i Hurdalsplattformen, og forventer en rask oppfølging. Universell utforming er en forutsetning for en inkluderende skole, og en inkluderende skole der alle elever går sammen er kanskje det aller viktigste tiltaket for bærekraft og like muligheter. Forskning viser at elever med funksjonsnedsettelse som går på skole sammen med sine venner og naboer har mye større sannsynlighet for å komme i utdanning og jobb senere i livet. Utenforskap i skoleløpet fører til utenforskap senere i livet. Å gjennomføre veikartet hadde derfor vært en svært god investering i et mer bærekraftig samfunn der alle får mulighet til å delta og bidra, i tillegg til å vise at regjeringen faktisk ønsker noe med handlingsplanen.

Kravene til universell utforming i norsk lovverk og likestillings- og diskrimineringsloven er ikke i tråd med FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD). Dette gjelder særlig tilretteleggingsplikten og krav til universell utforming, noe som bremser arbeidet med å bygge ned samfunnsskapt barrierer og bringer oss lenger fra målet om for et universelt utformet Norge.

FFOs anbefalinger for et universelt utformet Norge:

- *Det må settes en tidsfrist for et universelt utformet Norge.*
- *Gapene i likestillings- og diskrimineringsloven rundt universell utforming må lukkes.*
- *Det må avsettes midler til de store utfordringene innen universell utforming av bygg, transport, uteområder, teknologi og IKT.*
- *Veikart universell utforming av skolebygg innen 2030 må gjennomføres.*

FFO ser frem til invitasjon fra Kultur- og likestillingsministeren til det faste årlige kontaktutvalgsmøtet med aktuelle departementer om hovedkravene våre i desember/januar.

Med vennlig hilsen

FUNKSJONSHEMMEDES FELLESORGANISASJON

Eva Buschmann
Styreleder

Lilly Ann Elvestad
Generalsekretær